

sensus : per accidens autem dicitur infusa, quando ex genere objecti potest naturaliter haberi, et acquiri per sensus : sed Deus sua infusione supplet ministerium sensuum, ut intellectus agentis. Sic ergo scientia per se infusa versatur circa objecta supernaturalia in proprio genere cognoscenda, vel circa naturalia cognoscenda eo modo quo Angeli, et anima separata cognoscunt, scilicet sine dependentia a sensu, et de hac inquit S. Thomas, utrum detur in Christo. Et respondet conclusione affirmativa. Probat in argumento Sed contra, satis probabili argumento deducto ex illo ad Colossenses II : *In Christo sunt omnes thesauri sapientiæ, et scientiæ*, ubi probabilitas stat in hoc, quod non loquitur solum de Christo in quantum Deus, sed et in quantum homo, quia dicit in plurali : *Omnes thesauri sapientiæ et scientiæ*; ac per hoc indicatur non una, sed multiplex scientia, sicut multiplex thesaurus variam opulentiam significat. Ex qua significatione, quæ maxime propria est illorum verborum, efficaciter inferitur, quod non loquitur de scientia increata, quæ non est multiplex, sed una; et quod in Christo debet esse scientia infusa, id est, evidens cognitio rerum supernaturalium in proprio genere, quia si illa deesset, non essent omnes thesauri scientiæ in Christo, deficiente in illo tanta scientia.

Infra vero disputatione sequenti ostendemus aliunde etiam convinci istam scientiam infusam in Christo; tum, ut haberet cognitionem regulativam meriti, quæ non esset scientia beata, et tamen esset evidens; tum etiam, quia erat doctor omnium supernaturalium mysteriorum, tam respectu hominum, quam Angelorum; unde ut communicaret illis doctrinam de rebus supernaturalibus in proprio genere (intra Verbum enim, sicut nullus potest crescere in visione, ita nec amplius docere in scientia beata) ad hoc autem ut illuminarentur homines, et Angeli de rebus supernaturalibus in proprio genere, debebant illa a Christo cognosci in eodem genere, et eodem modo angelico cognosci, quod totum requirit scientiam per se infusam.

Ratio autem, quam S. Thomas format in corpore articuli optima est, quia non decebat animam humanam assumptam a Verbo aliquo modo imperfectam esse. Tunc autem diceretur imperfecta quando esset in potentia, et non reduceretur ad actum: intellectus autem ut in potentia ad omnia intelligibilia (supple intelligenda in proprio genere) reducitur in actum per species intelligibiles representantes res in proprio genere: ergo oportet ponere scientiam inditam in anima Christi, in quantum per Verbum Dei sibi imprimuntur species intelligibiles ad omnia, ad quæ est in potentia, sicut Angelis impressæ sunt.

Cæterum durior videri posset hæc consequentia; neque enim connexionem habet, quod si anima est in potentia ad omnes genus intelligibilium et reducitur in actum per species: ergo habet illas inditas per se, nam in anima humana sufficit, quod habeat acquisitas, quia solum ad istas est in potentia connaturali. D. Thomas autem non loquitur de his ad quæ est in potentia obedientiali absolute, sic enim constat multa intelligibilia non cognosci a Christo: vel saltem ad evitandum quod non careat illis aliquo tempore, sufficit quod habeat eas infusas per accidens, quod tamen negat S. Thomas sequenti articulo; quod vero habeat illas inditas per se non apparet quomodo hinc deducatur.

Cæterum optima est consequentia D. Thomæ, supponendo quod anima humana est capax duplicis status, et duplicis modi intelligendi, scilicet per conversionem ad phantasmata, dum est conjuncta corpori, vel sine illa dum est separata, vel in corpore glorioso ad intelligendum; ergo sine dependentia a phantasmate necessariæ sunt species per se infusæ, sicut in Angelis, et in animabus separatis. Licet enim anima separata etiam intelligat per species, quam secum defert, etiam non utendo actu phantasmatis, tamen si solum darentur illæ species acquisitæ per sensus, et

non aliæ per se infusæ, sequeretur duplex imperfectio in anima Christi, altera, quod illis speciebus non posset uti anima Christi in statu unionis ad corpus passibile, nisi cum dependentia a phantasmatis, quia licet manere possint in statu unionis, non possint abstrahi a phantasmatis: altera, quod ex vi talium specierum etiam in statu separationis non posset perfecte intelligere substantias spirituales, et ea quæ supernaturalia sunt.

Cum ergo anima Christi debeat esse perfecta, non solum ea perfectione, quam habent animæ in statu unionis ad corpus, sed etiam ea perfectione, quam habent in statu separationis, intelligendo sine dependentia a phantasmatis non solum res corporales, sed etiam spirituales, oportuit quod Christus Dominus etiam in eo genere perficeretur per impressionem specierum intelligibilium, et quia etiam in eo genere debebat intelligere res supernaturales, oportuit quod haberet species infusas supernaturales.

Hæc enim scientia infusa non solum comprehendit ea, quæ naturali lumine intellectus agentis possunt cognosci, et spiritualia ordinis naturalis, sed etiam ea, quæ possunt attingi per fidem, et donum sapientiæ, vel prophetiæ, aut revelationis divinæ, ut S. Thomas docet infra quæstione undecima, articulo primo. Quando ergo dicit sanctus doctor, quod oportet reducere ad actum intellectum animæ Christi, qui est in potentia ad omnia intelligibilia, debet intelligi sic, quod quia est in potentia ad intelligendum modo beatifico, nec solum ad intelligendum per conversionem ad phantasmata, sed etiam ad intelligendum eo modo, quo Angeli, et animæ separatæ intelligunt sine conversione ad phantasmata, ideo oportuit reduci in actum, sicut Angeli, et anima separata.

Et quia hoc modo non solum debet intelligere res naturales, sed etiam mysteria gratiæ plenissime, tamquam omnium doctor, et illuminator, oportuit quod reciperet species etiam supernaturales, ad quas solum erat in potentia obedientiali, et ita licet non sit necesse reduci ad actum omnem potentiam obedientialem, tamen ea, quæ decet officium supremi Doctoris gratiæ, oportet, quod reducat in actum, et non sit imperfecta.

Solutio ad secundum hujus articuli valde notanda est pro ea doctrina, quæ solet tradi de opinione, et scientia, an possint esse simul. Nam videtur docere S. Thomas simul esse posse, et hanc esse ejus mentem dixit pater Suarez hic in commentario articuli, quia dicit S. Thomas: « Quod opinio est via ad scientiam, quæ per demonstrationem acquiritur, qua tamen acquisita, potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum, quasi consequens scientiam demonstrativam. » Sed oportet diligenter advertere doctrinam Cajetani super commentarium in hunc articulum, juxta cujus doctrinam alibi interpretatus sum sanctum doctorem; oportet enim discernere quod D. Thomas non dixit, quod acquisita demonstratione potest remanere opinio; sed dixit: « Qua acquisita potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum. » Ut quid enim uteretur D. Thomas isto circuitu verborum, ut cum prius dixisset: « Quod opinio est via ad scientiam: » postea non dixit, quod acquisita scientia potest remanere opinio, sed: « Quod potest remanere cognitio, quæ est per syllogismum dialecticum. »

Sicut etiam in prima secundæ, quæstione sexagesima septima, articulo tertio, postquam dixit S. Thomas: « Quod opinio scientia, et fides repugnant ex parte subjecti, » postea subdit: « Quod cognitio per medium probabile et demonstrativum simul possunt esse in eodem subjecto. » Et non dixit, quod opinio, et demonstratio. Quam rationem adducit Cajetanus in præsentia, ut dicat medium probabile quod simul est cum demonstrativo non esse opinionem plene, et perfecte, sed cognitionem probabilem sine formidine, et obscuritate, et hoc modo manere cum scientia, semota, scilicet, imperfectione.

Quomodo autem tolli possit formido a cognitione opinativa, et remanere solum sub ratione cognitionis probabilis, difficile apparet. Et Cajetanus in præsentia asserit: « Cognitionem dialecticam ante demonstrationem, habere rationem opinionis, postea autem non habere rationem opinionis, sed solum remanere cognitionem dialecticam, cessante illa cognitione formidinis ex parte subjecti. » Quod certe debet intelligi non de eadem numero cognitione, quæ antea esset opinativa, et incerta, et obscura, postea autem mutaretur in claram; neque enim ista mutatio fieri potest sine intrinseca destructione ejusdem cognitionis, neque illa cognitio fieri potest clara, nisi sit convincens intellectum per medium evidens. Convincere autem non potest si sit solum per medium probabile; nec potest manere obscura ex parte objecti et medi, nec ex parte subjecti impediri ei potest obscuritas, quia hac ratione fides manere posset cum scientia (quod negat D. Thomas) si posset manere obscuritas in se in ordine ad objectum, et non tribuere illam subjecto in quo ponitur.

Præterquam quod si obscuritas convenit ipsi formæ intrinsece, aut est modus ejus intrinsecus, si invenit in subjecto claritatem, ratione cujus repugnat, quod tribuat hunc effectum formalem subjecto; consequenter nec ipsa forma in subjecto manet, quia idem est expelli vel impediri effectum formalem in subjecto, atque expelli ipsam formam.

Relinquitur ergo, quod eadem numero cognitio, quæ fuit opinativa, et obscura, non potest obscuritatem amittere in subjecto, nisi intrinsece mutetur. Quare D. Thomas non leviter indicavit esse aliam cognitionem illam, quam vocat probabilem, quæ manet post demonstrationem acquisitam; dicit enim: « Quod manet quasi consequens scientiam demonstrativam, quæ est per causam, quia ille, qui cognoscit causam ex hoc magis potest cognoscere signa probabilia, ex quibus procedit dialecticus syllogismus. » Cur enim D. Thomas simpliciter non dixit: « Ex hoc magis potest manere opinio, vel cognitio, quæ ante manebat, » sed usus est illo circuitu verborum: « Ex hoc magis potest cognoscere signa probabilia, ex quibus procedit dialecticus syllogismus, » nisi quia non voluit manere ipsum dialecticum syllogismum, qui antea manebat, sed altiorem, et majorem, quam cognitionem principiorum, ex quibus formatur dialecticus syllogismus, scilicet signorum probabilium, quæ si solum attingantur secundum se, formatur ex illis discursus, qui subjectum reddat formidolosum? Si vero attingantur ab illo, qui per demonstrationem cognovit causam intrinsecam rei, non formatur syllogismus causans in actu exercito formidinem in subjecto: hoc enim est impossibile, sed cognoscuntur melius illa signa probabilia ex collatione illorum cum medio demonstrativo, et consequenter cognoscitur melius probabilitas talis medi in suis principiis; non tamen formido, et obscuritas illius exercetur in subjecto, et hoc modo manet non opinio cum scientia, sed cognitio probabilis, id est, cognitio ipsius medi probabilis; vel ut verbis D. Thomæ dicam: « Cognoscuntur magis signa probabilia, ex quibus procedit syllogismus dialecticus, » non tamen ex vi illius syllogismi elicitur assensus, qui sit incertus, et obscurus.

Quod si dicas: Hoc modo etiam potest manere fides cum scientia, quia habens scientiam melius cognoscit, quasi in actu signato ipsam auctoritatem dicentis esse rationem credendi, vel cognoscendi veritatem.

Respondetur in primis id nullum esse inconveniens, quia eodem modo ponimus, quod non manet fides cum scientia quantum ad assensum, sicut quod non manet opinio, et scientia. Sed addo secundo esse disparem rationem, quia medium fidei non est medium probativum veritatis, sed est ipsa nuda auctoritas dicentis, quæ ratione sui inducit ad credendum, non ratione connexionis probativæ, et illativæ veritatis. Unde qui habet demonstrationem non magis generat vim auctoritatis, quæ movet ad

credendum, quam ille, qui demonstrationem non habet. At vero signa probabilia inducunt ad veritatem quasi probando rationem connexionis probabilis, quæ connexio, et vis probativa efficacius attingitur post demonstrationem factam, quam antea.

In articulo quarto determinat sanctus doctor Christum habuisse scientiam acquisitam, et sumitur ibi ly scientia pro habitu, et non pro solo actu scientiæ acquisitæ, ut bene advertit Cajetanus in præsentia, et ipse sanctus doctor dicit in corpore articuli intentum ejus esse ostendere, quod non solum fuit in anima Christi scientia acquisita ex parte intellectus possibilis recipientis scientiam sibi connaturalem, quæ in suo genere est acquisita, sed etiam quod habuit scientiam acquisitam ex parte intellectus agentis, quia propriis actibus, et connaturali modo illam acquisivit, non autem per infusionem divinam supplementem vicem intellectus agentis. Utrumque autem, scilicet quod non solum fuerit scientia acquisita, sed etiam acquisitio scientiæ probat in Christo S. Thomæ unica ratione in corpore articuli (ut omittam argumentum Sed contra, quod solum procedit de cognitione experimentalis actuali.)

Probat ergo sic: Quia intellectus agens fuit in anima Christi, et non fuit frustra; ergo habuit operationem propriam; et cum non fuerit impeditus, non solum habuit propriam, sed etiam principalem. Propria autem et principalis operatio intellectus agentis est abstrahere species intelligibiles a sensu; ex quo sequitur quod illuminet, et evidentiam faciat principiorum, ex quibus scientiam acquirit.

Cum ergo omnes istos actus habuerit Christus Dominus, quia nullo fuit impeditus, sequitur, quod non solum habuit scientiam acquisitam in intellectu possibili, sed etiam acquisitionem ejus ex parte intellectus agentis. Hæc est summa rationis D. Thomæ, cujus tamen difficultates, quæ latius examen postulant sequenti disputatione tractabuntur.

DISPUTATIO XI.

DE SCIENTIA CHRISTI IN COMMUNI.

ARTICULUS I.

Utrum implicet de absoluta potentia increata cognitionem communicari creato intellectui?

I. In articulo primo hujus quæstionis, solutione ad primum resolvit D. Thomas non posse intellectionem divinam communicari animæ Christi, et duas ejus rationes brevissime insinuat dicendo: « Quod Dei intelligere est ejus substantia: unde hic actus non potuit communicari animæ Christi, cum sit alterius naturæ, » ubi prima ratio est, quia intelligere Dei, quod est actus ejus, est

ejus substantia: secunda, quia anima Christi est alterius naturæ, et ideo intelligere divinum non potuit esse actus ejus, et consequenter neque communicari illi. Utraque ratio difficilis videtur ad probandam implicationem, et tota vis præsentis dubitationis reducitur ad duo. Primum, an illa implicatio assignata sit sufficiens: secundum, an detur absolute talis implicatio, eo quod sunt aliqua exempla, quæ probant Deum communicare se creaturæ secundum alias rationes, unde assignare differentiam inter illa, et communicationem intellectionis divinæ non parva difficultas est.

II. Quantum ad primum implicatio S. Thomæ non videtur sufficiens, nam quod intelligere Dei sit ejus substantia, non obstat huic, quod est posse communicari, et per seipsam supplere intellectionem nostram; tum, quia non est de ratione